

Приходько Юрій Павлович,
доцент кафедри криміналістики
та судових експертиз навчально-
наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент;
Чемерис Анастасія Олегівна,
здобувач вищої освіти навчально-
наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА

В тяжких умовах сьогодення актуальним залишається питання безперешкодної роботи та функціонування судових експертів, що працюють в науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах Міністерства внутрішніх справ України. Для виконання своїх безпосередніх обов'язків працівникам необхідно створити систему, що дозволить ефективно та швидко здійснювати судово-експертну діяльність.

Одним із кроків, до яких має прагнути Україна, щоб забезпечити взаємодію в різних галузях, є дозвіл на створення приватних секторів для виконання криміналістичних, судово-психіатричних та судово-медичних експертиз на одному рівні з державними установами, які мають безконкурентну та безальтернативну перевагу в проведенні даних видів досліджень та вагомості доказування в судовому процесі. Для цього рішення, необхідно провести аналіз найбільш необхідних та актуальних питань, що вимагають проведення експертизи (наприклад, ДНК-дослідження та дослідження зброї), та зменшити навантаження на державні науково-дослідні установи делегуванням певної частки приватним установам.

З іншого боку, необхідно зважати на зміни в законодавстві, що регулюють діяльність судових експертів. За останні декілька років було створено низку законопроектів та постанов, які мали б стати на заміну діючому з 1994 року Закону України «Про судову експертизу», але жоден з них наразі не розглядається. Тому необхідно удосконалювати нормативно-правову базу з урахуванням сучасних тенденцій та можливостей, забезпечення більшої незалежності судово-експертних установ. Також на даному етапі розвитку технологій варто передбачити функціонування проведення нових видів експертиз, які можуть

стати досить актуальними в найближчому майбутньому, наприклад на одному рівні з кіберзлочинами може стати криптошахрайство, яке також потребує регулювання, що може включати в себе і доказування у вигляді експертної оцінки.

Так само популярності можуть набути і біометричні злочини із застосуванням запозичених чи викрадених даних для подальшої ідентифікації. З огляду на це судовим експертам постійно потрібно аналізувати та досліджувати новітні технології не тільки у зв'язку з вчиненням правопорушень в цій сфері, а й для удосконалення своєї компетентності, тому що все більше йде підвищений попит на фахівців, які мають базові знання з цифрових та комп'ютерних технологій. Крім того, у судово-експертній діяльності використання штучного інтелекту та машинного навчання також може бути корисним у тих аспектах, де потрібно мати алгоритм виконання і зменшення ризиків «людського фактору». Тому в наступні роки варто підняти питання врегулювання використання (для того, щоб спростити роботу судовому експерту, та зробити процес більш автономним) та обмеження (для недопущення заміни штучним інтелектом повністю роботи фахівців) комп'ютерних технологій та методів штучного інтелекту, зокрема на законодавчому рівні.

Окрім правопорушень, пов'язаних з технологічними показниками, для нового покоління судових експертів стануть актуальними дослідження, які пов'язані з різними сферами діяльності, наприклад, техногенною та екологічною, що потребуватиме вирішення питань, які стосуються аналізу хімічних та біологічних загроз, екологічної безпеки праці тощо. Для забезпечення компетентності в цих сферах необхідно запровадити на методологічному рівні перелік правил та методів, якими повинні користуватись експерти при проведенні експертизи, а також встановити значущість висновку судового експерта для доказування в судовому процесі.

Для ефективного здійснення судово-експертної діяльності необхідно постійно підвищувати кваліфікацію, що може включати в себе крім сертифікації та навчальних тренінгів також професійні конференції, практичні заходи із залученням іноземних партнерів, обмін досвідом між різними державними експертними установами в міністерствах і відомствах тощо. Необхідно також звернути увагу на пріоритет установлених міжнародних стандартів при навчанні над національними державними стандартами, які мають перевагу, та виокремлення цього питання при виконанні експертиз. Впровадження

міжнародних стандартів також полегшить комунікацію та забезпечить ефективне співробітництво між українськими та іноземними фахівцями.

З урахуванням воєнних подій в нашій країні також набуває надзвичайної важливості та актуальності психологічна експертиза, фахівців з якої в науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах недостатньо, для того, щоб створити міцну базу та алгоритм для чіткого та швидкого проведення експертизи із застосуванням новітніх технологій. Наразі найчастіше для проведення експертизи щодо підозрюваних та свідків застосовується метод анкетування, який не завжди може гарантувати однозначність та правдивість відповідей опитуваної особи, а тому даний вид експертизи не завжди може враховуватись як беззаперечна доказова база в судових процесах. Для вирішення цієї проблеми необхідно забезпечити фахівцями експертні установи, починаючи з професійного навчання, яке буде включати в себе спеціалізовану програму підготовки судового експерта.

Якщо проаналізувати вищевказану інформацію, то можна дійти висновку, що перспектив для розвитку судового експерта в Україні навіть під час воєнного періоду безліч, і для фахівців, які бажають покращувати свої здібності, досягати вищих та якісніших показників роботи, є велика кількість альтернативних та досить ефективних методів для досягнення досконалих результатів при проведенні експертиз. Також є реальна можливість створення нових посад для судових експертів з врахуванням майбутніх перспективних видів досліджень, які будуть актуальними для кримінального та цивільного процесів, приватних запитів тощо.

Крім цього, діяльність судового експерта показує не тільки розвиток технологій, які використовуються ним в роботі, а й тенденції, які набуватимуть загально визнаного значення для національних та міжнародних експертних установ. Компетентний судовий експерт має враховувати найменші зміни в законодавстві, науці та правовому середовищі для ефективного адаптування та здійснення судово-експертної діяльності на високому рівні.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.2024 № 4028-ХІІ. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12>

2. Ткаченко Н., Алексейчук В. Моделі системи інституцій судової експертизи в Україні (переваги та ризики). *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 1 (26).

3. Ісакович Б., Ярослав Ю., Назаров О. Проблеми та пропозиції: результати всеукраїнського опитування інтернет-опитування судових експертів щодо реформи в галузі судової експертизи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції-дискусії. Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України* (м. Київ, 19.10.2020). Київ. вид. Назаров О.

Русанівський Сергій Віталійович,
здобувач кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКОМ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ З ЗАСТОСУВАННЯМ ЗБРОЇ ЧИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

Перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів є одним з найбільш серйозних службових злочинів, що викликає значний суспільний резонанс. Процедура здійснення кримінального провадження, збирання доказів та притягнення винних до кримінальної відповідальності є складною, оскільки більшість суб'єктів цих злочинів мають юридичну освіту, добре знаються на тонкощах судово-слідчої практики та активно перешкоджають встановленню об'єктивної істини.

Так, чисельність випадків перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу